

Rekommendation för stängsling vid tre faunapassager för utter längs nya E4, region Mälardalen

Johanna Arrendal & Per Blomkvist

MyraNatur Rapport 2006:2

Uppdraget

Vägverket Region Mälardalen önskade rådgivning om hur det uttersäkra stängsel som ska komplettera tre av de utteranpassade faunapassagerna längs nya E4 ska placeras. MyraNatur besökte platserna den 9 oktober 2006 tillsammans med Tom Schweitz (Vägverket).

Rekommendation

Allmänt

Stängslets höjd över markytan bör vara den rekommenderade 1,4 m (Hammar 1999). I kombination med befintligt viltstängsel har även stängsel av höjden 1 m ovan mark använts (Hammar 1999). Dessutom måste stängslet grävas ner så att det tätar mot backen i alla lägen, alternativt kan tyngre material (sten eller betongblock) läggas mot stängslet så att det blir absolut tätt mot backen. Uttern är fantastiskt duktig på att klättra och gräva.

Vi anger den stängselsträckning som vi anser vara den minsta möjliga för att hindra utter från att ta sig upp på vägbanan, detta för att ta så lite ekonomiska medel som möjligt i anspråk. Stängselingen vid de tre besökta platserna kompliceras av dammar och diken i anslutning till vattendragen och broarna och därför åtgår mer stängsel än om det bara hade varit ett vattendrag och en väg. Dammarna och dikena lockar uttern, som ser dem som potentiella födosöksområden. Med lite annan utformning av området är det möjligt att dammarna och dikena skulle ha kunnat bilda faunapassager och alltså stängts utanför motorvägsområdet, men det kanske finns andra faktorer som gör att detta skulle vara olämpligt.

För varje lokal redovisas en kartbild där stängslets tänkta sträckning har ritats in. Övrig bilddokumentation redovisas i Bilaga A (en CD).

Samnan (Fig 1)

Vid Samnan går vattendraget parallellt med vägen både en sträcka före och efter vägen. I och med vägen gör vattendraget en Z-formad krök (ungefär 90° kurvor), för att gå i princip kortaste vägen under vägbanan. Vattendraget leds under vägen i två större plasttrummor. Faunapassagen består av en torrtrumma av betong, med väl tilltaget innermått. Färsk utterspillning fanns vid den södra vattenförande trumman, vid dess sydöstra kant. Vid besöket flyttade vi stenen med utterspillning till östra mynningen på torrtrumman, för att fungera som markeringssten.

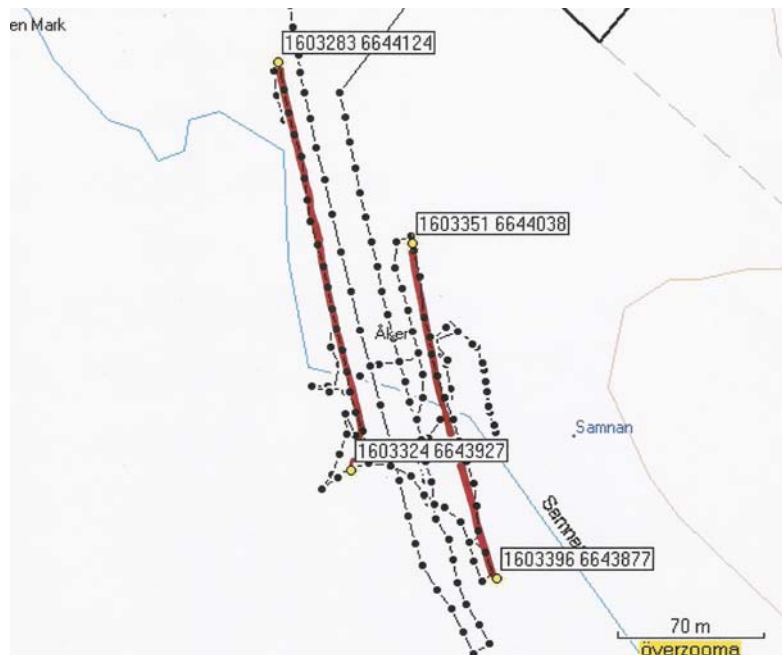
I och med att vattendraget går parallellt med vägen en sträcka på båda sidorna om vägen bör det uttersäkra stängslet sträcka sig hela vägen förbi där vattendraget fjärrmar sig vägen. Dessutom finns diken och en damm att ta hänsyn till.

I sydost: Vattendraget går parallellt med vägen, samt ett dike som sträcker sig från vägen ned till vattendraget, vilket riskerar att leda uttern upp mot vägbanan. Stängslet måste sträcka sig åtminstone 20 m söder om diket. Där stängslet korsar diket måste det tillses att stängslet tätar mot marken. Om trumma används kan rensbart galler (förslag från Tom Schweitz; galler max 7 cm rekommenderas) sättas för mynningen för att hindra att utter går igenom.

I nordost: Ett dike löper längs hela vägen och mynnar i Samnan. Vi rekommenderar stängsel minst 60 m, men detta blir stängslets svagaste länk – diket kommer långt norrifrån.

I nordväst: Vattendraget löper parallellt med vägen. Stängslet bör sträcka sig en bit förbi där ån fjärrnar sig vägen.

I sydväst: En damm är anlagd en bit söder om vattendraget och ett dike sammanbinder dammen med vattendraget. Stängslet bör därför gå fram till dammen och kan anslutas i det stängsel som är planerat att hägna in dammen.

Figur 1. Kartskiss över stängslets sträckning (i rött) vid Samnan.

Valhammarsbäcken (Fig 2)

Valhammarsbäckens sträckning är i stort sett tvärs vägen, men vattendraget gör en svag böj från norr innan bron (väster om bron). Broarna är av betong med raka sidor och faunapassagen består av en hylla (stålställning med betongplattor ovanpå), placerad på broarnas södra sida, vilket i det här fallet utgör en svag ytterkurva av vattendraget.

Vid platsen finns två dammar anlagda med dikessystem som mynnar i bäcken.

I sydost: Utterstängslet monteras på det befintliga viltstängslet och bör sträcka sig förbi dammen upp till hörnet där viltstängslet åter går parallellt med vägen.

I nordost: Utterstängslet bör följa viltstängslet förbi dammen på motsvarande sätt som sydost om vägen.

I nordväst: Ett dike kommer från dammen under vägen, därefter parallellt med vägen och mynnar i bäcken. Utterstängslet följer viltstängslet och bör sträcka sig minst 20 m förbi det dikesrör som kommer från vägen. Där viltstängslet/utternätet korsar diket (nära dess mynning

i bäcken) måste stängslet vara tätt mot diket. Om trumma läggs måste den kompletteras med rensbart galler för mynningen (se ovan, galler max 7 cm rekommenderas).

I sydväst: Ett grunt dike löper längs vägen och mynnar i bäcken vid bron. Diket har kontakt med dammen (sydöstra) under vägbanan. Stängslet bör sträcka sig minst 20 m förbi dikesröret från vägbanan.

Stängslet ansluts vid broarnas alla hörn mha en stolpe på broväggen insida (utternätet och viltstängslet på gemensamma stolpar), så att utter inte kan klättra på de lutande betongfundamentsidorna upp över vägbanan. Stängslet fästs så att avståndet mellan faunapassage och stängsel blir minst 1,20 m (dvs den höjd som uttern måste sträcka sig för att klättra upp över betongväggen). Återigen viktigt att nätet sluter tätt mot mark och brofundament.

I motorvägens mittremsa, mellan de två broarna, sätts stängsel på samma sätt som i övrigt, så att utter inte kan komma upp i mittremsan (gäller både södra och norra sidan).

Figur 2. Kartskiss över stängslets sträckning (i rött) vid Valhammarsbäcken.

Sävastabäcken (Fig 3)

Sävastabäcken löper relativt rakt under vägen. De två broarna är av samma typ som vid Valhammarsbäcken. Passagen (av samma typ som vid Valhammarsbäcken) är byggd på södra sidan. På passagens västra sida, utanför brotaket, fanns en utterspillning.

Platsen liknar i stort sett området vid Valhammarsbäcken, med dammar och dikessystem. Rekommendationerna blir således desamma som vid den platsen, dock med variationer i stängslets längd, beroende på den exakta utformningen av platsen. Principen är dock densamma.

Faunapassagen var vid besöket trasig, då en platta hade krossats (låg på bäckens botten) och ytterligare en var skadad. Tom Schweitz berättade att han vid ett tidigare besök hade sett en mink som hade sprungit på passagen fram till där den var trasig, där tvekat, vänt och tagit vägen upp över vägbanan istället. I och med att uttern redan har intresserat sig för passagen (spillningen) vore det bra om den lagas så snart det går, så att uttern lär sig att den går att färdas på. Framför allt bör passagen lagas innan nätet kommer på plats, så att inte nätet hindrar uttern, samtidigt som passagen inte fungerar. Positivt att passagen används även vid lågt vattenstånd.

Fig 3. Kartskiss över stängslets sträckning (i rött) vid Sävastabäcken.

Övriga rekommendationer

En rekommendation för framtida utterpassager som enbart byggs på en sida av bron, är att de om möjligt byggs på den sida av bron som utgör en innerkurva av vattendraget. Uttern rör sig naturligt oftast längs innerkurvan (det blir genaste vägen för uttern) och ser denna sida som lämplig markeringsplats.

Referens

Hammar G. 1999. Effektiviteten hos olika typer av faunapassager avsedda för utter (Lutra lutra). Norrtälje Naturvårdsfond, Rapport 1999:1.

Framsidas bild: Sävastabäckens bro under nya E4, med faunapassage för utter av modellen hylla. Utterspillning finns på passagen. Viltstängslet ska kompletteras med uttersäkert stängsel. Foto: MyraNatur/PB.